

## **Stödmaterial för samverkan kring studiehandledning på modersmålet i grund- och gymnasieskolan**

### **Elev i behov av studiehandledning på modersmålet**

Studiehandledning på modersmålet förknippas vanligtvis med nyanlända elever och det är ofta de som erbjuds detta. Men studiehandledning på modersmålet kan vara ett viktigt lärandestöd för flerspråkiga barn och ungdomar som varit en längre tid i Sverige eller som till och med är födda här. Barn i förskoleklass har inte rätt till studiehandledning på modersmålet eller modersmålsundervisning. De har rätt till modersmålsstöd och hur denna utformas beslutar rektorn om.

För nyanlända elever i grundskoleåldern genomför START Stockholm den obligatoriska, inledande bedömningen enligt Skolverkets Steg 1 och 2. Vid den inledande bedömningen ges eleven möjlighet att visa sina kunskaper på sitt starkaste språk. Därefter görs en sammantagen analys av elevens kunskaper. Analysen ska ligga till grund för rektors beslut om placering i årskurs, undervisningsgrupp, skolform och elevens behov av studiehandledning på modersmålet. Om underlag av något skäl saknas, så ansvarar rektor på mottagande skola för att relevanta bedömningar av elevens kunskaper och förmågor görs.

För nyanlända ungdomar i gymnasieåldern görs en inledande bedömning på START eller på Liljeholmens gymnasium. Den inledande bedömningen ligger till grund för vidare placering på framförallt språkin introduktion. Rektor beslutar därefter om eleven har behov av studiehandledning.

### **Studiehandledning på modersmålet regleras i skolförordningen och i gymnasieförordningen**

Alla elever med annat modersmål har rätt till studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det.

## Grundskolan, specialskolan och grundsärskolan

En elev ska få studiehjälp på sitt modersmål, om eleven behöver det.

(5 kap. 4 § i skolförordningen)

Nyanlända elever som börjar i högstadiet i grundskolan, specialskolan eller grundsärskolan ska få studiehjälp på modersmålet eller i sitt starkaste skolspråk om det inte är uppenbart obehövt.

Studiehjälp ska ges eleven förutsättningar att nå de kunskapskrav som krävs för att nå behörighet till gymnasiets nationella program.

(3 kap. 12 i § skollagen)

## Gymnasieskolan

I gymnasieskolan ska en elev få studiehjälp på sitt modersmål om eleven behöver det. Om det finns särskilda skäl, får en elev som har rätt till modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet, ges studiehjälp på det språket i stället för modersmålet. (9 kap. 9 § gymnasieförordningen)

## Förutsättningar

Huvudmannen ska erbjuda alla elever en likvärdig skola, i enlighet med rådande styrdokument. Skolan har i uppdrag att organisera undervisningen för elever med annat modersmål, så att eleverna får förutsättningar att utveckla kunskaper i skolans alla ämnen, samtidigt som de lär sig det svenska språket.

När elevens lärare och studiehjälpare samarbetar, så stödjer studiehjälp på modersmål elevens kunskapsutveckling i olika ämnen.

## Syfte med studiehjälp

Studiehjälp på modersmålet är inte ett ämne och ska inte blandas ihop med ämnet modersmål. Den studiehjälp som beställs från Språkcentrum utförs av modersmåls lärare.

Syftet med studiehjälp på modersmål är att stödja eleven i olika ämnen där språkkunskaperna i svenska inte är tillräckliga för att eleven ska kunna tillgodogöra sig undervisningen. Modersmåls lärare som handleder elever i ämnesundervisningen benämns i texten för studiehjälpare.

Studiehandledning ska:

- utgå ifrån elevens behov
- öka elevens möjligheter att nå kunskapskraven
- vara en hjälp för eleven att följa och förstå ämnesundervisningen
- ge eleven termer och begrepp på båda språken
- stötta eleven i att utveckla sina förmågor för att nå kunskapskraven i ämnet/ ämnena/ kursen/ kurserna
- stimulera elevens språkutveckling
- stötta eleven med integreringen i det svenska skolsystemet

### **Rektor beslutar om en elev behöver studiehandledning på modersmålet**

Skolan ska ha rutiner för hantering av den inledande bedömningen så att den kommer alla undervisande lärare till del. Rektor fattar beslut om en elev ska ha studiehandledning och beställer studiehandledningstid utifrån elevens förkunskaper och behov. För nyanlända elever i åk 7-9 fattar rektor beslut om studiehandledning anses vara uppenbart obehövligt. Rektor ansvarar för att skolans organisation ger förutsättningar för lärare och studiehandledare att genomföra studiehandledningen.

Studiehandledning på modersmålet kan ges som en stödåtgärd, antingen i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller som en del i särskilt stöd.

- Extra anpassning  
Om det endast är språket som är nyckeln till elevens fortsatta kunskapsutveckling, så räknas studiehandledning som en extra anpassning.
- Särskilt stöd  
Om skolan bedömer att insatserna är av sådan ingripande karaktär att det inte enbart är språket som hindrar elevens kunskapsutveckling, behöver elevens behov utredas. Om studiehandledning då är en del av insatsen, ska detta skrivas in som en av åtgärderna i elevens åtgärdsprogram.

Skolan beställer studiehandledning på modersmålet från Språkcentrum via BER, Barn- och elevregistret.

Eleven läggs in i beställningen. I anteckningsfältet anges kontaktperson på skolan och önskat ämne för studiehandledning. Språkcentrum skriver in namn och signatur på studiehandledaren i BER när beställningen är godkänd. Studiehandledaren tar kontakt med modersmålsansvarig på skolan. Studiehandledaren får då reda på elevens namn, klass, vilka

ämnen/ kurser det gäller, kontaktuppgift till undervisande lärare och får dessutom tillgång till den inledande bedömningen, som ligger till grund för beställningen om det är en nyanländ elev.

### **Samarbete mellan undervisande lärare och studiehandledare**

För att studiehandledningen ska fungera väl och för att den ska vara ett stöd för eleven krävs det att läraren och studiehandledaren samarbetar. Läraren är ansvarig för undervisningen och förmedlar det eleven behöver stöd i till studiehandledaren. Studiehandledaren har ansvar för att informera sig om varje elevs behov och förmågor i det aktuella ämnet/ kursen.

För ett bra samarbete träffas läraren och studiehandledaren. Blanketten *Planering för samarbete för studiehandledning* är framtagen som ett stöd i planeringen. Under det inledande mötet är det bra om undervisande lärare och studiehandledare klargör vilka förväntningar man har på varandra, vilka ansvarsområden man har och hur det fortsatta arbetet ska gå till. Den löpande kommunikationen kan ske i den nya Skolplattformen och Teams. Efter 6-10 veckor sker en avstämning mellan undervisande lärare och studiehandledare där man stämmer av elevens kunskapsutveckling och planerar för nästa steg.

### Vem kan göra vad?

Rektor	Språk-centrum	Undervisande lärare	Studiehandledare
Beställa studiehandledning utifrån den sammanlagda bedömningen av elevens kunskaper. Formulera övergripande syfte med studiehandledningen	Rekrytera studiehandledare på modersmål.	Planera den ordinarie undervisningen.  Undervisa ordinarie lektion, exempelvis introducera nytt centralt innehåll, moment och begrepp.	Ta del av aktuell kursplan inom området som skall behandlas vid studiehandledningen.
Skapa förutsättningar och rutiner för samarbete mellan lärare och studiehandledare (lokal, tid, delgivande av adekvat information såsom kartläggning, extra anpassningar och åtgärdsprogram.	Kartlägga kompetensen bland studiehandledarna.	Ta reda på vad eleven behöver stöd i, förmedla detta till studiehandledaren och formulera syftet med studiehandledningen.	Känna till syftet med studiehandledningsuppdraget. Ta del av den pedagogiska kartläggningen om sådan finns. Efterfråga eventuella extra anpassningar och åtgärdsprogram
	Organisera lämplig kompetensutveckling för studiehandledare	Dela planering och material. Följa upp utvecklingen i dialog med studiehandledaren.	Förbereda sig genom att ta del av planering och material i förväg. Följa upp i dialog med undervisande lärare.
		Informera handledaren om elevens förmågor och behov både när det gäller det aktuella ämnet och elevens kunskaper i svenska	Informera sig om elevens förmågor och behov både när det gäller det aktuella ämnet och elevens kunskaper i svenska.
		Organisera för att alla elever ska få visa förmågor och kunskaper.	Ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper och öva förmågor.
		Bedöma och betygssätta.	

## Mer information om studiehandledning på modersmålet

Skolverkets stödmaterial, [Studiehandledning på modersmålet](#)

Sheikhi K & Ucar T, (2018). *Studiehandledning för flerspråkiga elever*.  
Stockholm, Gothia fortbildning